

Η πορεία του Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας στον Πόντο

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Πανηγυρικός λόγος κατά τον εορτασμό των 1800 χρόνων από τον εκχριστιανισμό του Πόντου.

του *Θεοδόση Κυριακίδη*

Τιμώντας τα 1800 του εκχριστιανισμού του Πόντου από τον Άγιο Γρηγόριο Νεοκαισαρείας θα επιχειρήσουμε μια σύντομη αναφορά στην εξέλιξη της πορείας του χριστιανικού μηνύματος και στον αρχέγονο χριστιανισμό του Πόντου, μέχρι την εδραίωση του με τη δράση του Αγίου Γρηγορίου Νεοκαισαρείας.

Ο Πόντος και ευρύτερα η Μικρά Ασία ευτύχησαν να εκχριστιανιστούν από τα πρώτα αποστολικά χρόνια και μάλιστα από κορυφαίους μαθητές του Χριστού. Ποιά ήταν όμως η κατάσταση πριν φτάσει στους μακρινούς εκείνους τόπους το ευαγγελικό μήνυμα; Ο Πόντος πριν τη διάδοση του χριστιανισμού ήταν μια χώρα χωρίς ομοιογενή πληθυσμιακή σύνθεση στην οποία κατοικούσαν διάφορες φυλές και εθνότητες. Συγκεκριμένα υπήρθαν οι ιθαγενείς λαοί, όπως οι Κιμμέριοι, οι Κατάωνες, οι Μάκρωνες, οι Δρίλες, οι Ταόχοι, οι Μοσσύνοικοι, οι Τιβαρηνοί κ.α., Αυτοί λάτρευαν παλιότερα τις θεότητες των περίοικων λαών της Μεσοποταμίας και της Συρίας, ενώ παράλληλα είχαν θεοποιήσει οτιδήποτε στο φυσικό περιβάλλον τους προξενούσε φόβο και θαυμασμό. Στην εποχή των Μιθριδατών λάτρευαν τη θεά Μα, θεότητα της Σελήνης, ενώ στη συνέχεια οι ρωμαίοι και

έλληνες άποικοι του Πόντου, μαζί με τους θεούς του Ολύμπου, λάτρευαν τις δικές τους μεσογειακές θεότητες, αναμεμιγμένες με άλλες θεότητες φερμένες από την Ανατολή, κατά την περίοδο της περσικής κυριαρχίας. Τέλος, πρέπει να σημειώσουμε πως στον Πόντο είχαν δημιουργηθεί μετά την εκδίωξη των Ιουδαίων από την Ιερουσαλήμ, αξιόλογες ιουδαϊκές παροικίες, οι οποίες λάτρευαν τον Γιαχβέ της Παλαιάς Διαθήκης. Ανάμεσα σ' αυτό το πολυθεϊστικό ειδωλολατρικό μωσαϊκό εμφανίζεται το ευαγγελικό αποστολικό μήνυμα. Ο Πόντος αναφέρεται ήδη, από τα αποστολικά χρόνια στα ευαγγελικά κείμενα. Συγκεκριμένα, την ημέρα της Πεντηκοστής, αναφέροντας οι Πράξεις των Αποστόλων, το θαύμα της αλλογλωσσίας, γράφουν τα εξής: «γενομένης δε της φωνής ταύτης συνήλθεν το πλήθος και συνεχύθη, ότι ήκουον εις έκαστος τη ίδια διάλεκτο λαλούντων αυτών. Εξίσταντο δε και εθαύμαζον λέγοντες, ουχ ιδού άπαντες ούτοι εισίν οι λαλούντες Γαλιλαίοι; και πως ημείς ακούωμεν έκαστος τη ίδια διάλεκτω ημών εν η εγεννήθημεν; Πάρθοι και Μήδοι και Ελαμίται και οι κατοικούντες την την Μεσοποταμίαν, Ιουδαίαν τε και Καππαδοκίαν, Πόντον και την Ασίαν... εξίσταντο δε πάντες και διηπόρουν». Με τον τρόπο αυτό έχουμε μια πρώτη αναφορά στις Αποστολικές Πράξεις, γεγονός που επιβεβαιώνει την ύπαρξη των ιουδαϊκών κοινοτήτων στον Πόντο. Μάλιστα, υποστηρίζεται έντονα η άποψη, πως μέσα στο πλήθος που πίστεψε και βαπίστηκε την ημέρα της Πεντηκοστής, ήταν και οι Ιουδαίοι από εκείνες τις περιοχές, οι επονομαζόμενοι Ιουδαίοι της διασποράς, οι οποίοι και μετέφεραν κατά την επιστροφή τους στις πατρίδες τους τη νέα πίστη. Σύμφωνα λοιπόν με αυτήν την εκδοχή τα πρώτα ψήγματα χριστιανισμού στην περιοχή του Πόντου, έχουμε μετά το γεγονός της Πεντηκοστής.

Ξεκάθαρες όμως μαρτυρίες για ιεραποστολικές περιοδείες στις περιοχές του Πόντου, μας παρέχει ο Ωριγένης, ενώ πολλά στοιχεία αποκομίζουμε και από τις απόκρυφες πράξεις του αποστόλου Ανδρέα. Ο Πόντος είχε την εξαιρετική τιμή να ευαγγελιστεί από δυο κορυφαίους αποστόλους και μαθητές του Χριστού, τους αποστόλους Ανδρέα και Πέτρο. Συγκεκριμένα ο πρωτόκλητος Ανδρέας με τον αδελφό του Πέτρο, το 34 μ.Χ., σε μια πρώτη περιοδεία, μαζί με τον Ματθία και το Γάιο, αφού πέρασαν από την Αντιόχεια και την Καππαδοκία, ήλθαν στη Σινώπη. Εκεί με ορμητήριο μια νησίδα έξω από την πόλη έδρασαν ανάμεσα στους εθνικούς και στους Ιουδαίους. Μάλιστα ο Ματθίας φυλακίστηκε από τους Ιουδαίους κατοίκους της Σινώπης, ελευθερώθηκε όμως θαυματουργικά, από τον απόστολο Ανδρέα, μαζί με άλλους δεκαεπτά φυλακισμένους, τους οποίους κατήχησε και βάπτισε στη θάλασσα. Το κήρυγμα τους στη Σινώπη, στην πρώτη τους περιοδεία, καρποφόρησε μεν, αλλά οι καρποί ήταν πενιχροί. Η πλειοψηφία όπως φαίνεται συνέχιζε να λατρεύει τις ελληνικές θεότητες και κυρίως τον εξελληνισμένο θεό Μίθρα-Ήλιο-Απόλλωνα. Στην Προς Ρωμαίους επιστολή πάντως απαντάται το όνομα του Φιλόλογου, ο οποίος σύμφωνα με την εκκλησιαστική παράδοση ήταν επίσκοπος

Σινώπης και τον οποίο φαίνεται πως χειροτόνησε ο απόστολος Ανδρέας.

Μετά τη Σινώπη οι δυο αδελφοί χωρίστηκαν και ο απόστολος Πέτρος ακολούθησε πορεία, προς την ποντιακή ενδοχώρα και στα δυτικά, ενώ ο απόστολος Ανδρέας, προς την παραλιακή γραμμή του Πόντου και ανατολικά. Έτσι από τη Σινώπη ο απόστολος Ανδρέας μαζί με το Ματθία και άλλους μαθητές πήγαν στην Αμισό, όπου ίδρυσαν εκκλησία. Αφού περιήλθε εκτός των άλλων περιοχές του Πόντου, της Ιβηρίας και την Παρθυαία, γύρισε στα Ιεροσόλυμα. Σε μια δεύτερη περιοδεία επισκέφτηκε και πάλι τις πόλεις του Πόντου Αμισό, Τραπεζούντα και Νεοκαισάρεια. Μέχρι και την εποχή του μητροπολίτη Τραπεζούντας Χρύσανθου, δηλαδή λίγο πριν τον ξεριζωμό, σωζόταν το σπήλαιο στο οποίο ο απόστολος Ανδρέας έμεινε και δίδαξε, όταν βρισκόταν στην Τραπεζούντα. Αυτό βρισκόταν στην άκρη ενός βράχου, όπου δέσποζε ο μητροπολιτικός ναός του Αγίου Γρηγορίου Νύσσης, και είχε διαμορφωθεί σε μικρό ναό του αγίου Ανδρέα, όπου κάθε έτος στις 30 Νοεμβρίου, στη μνήμη του αγίου τελούνταν λειτουργία.

Ο απόστολος Πέτρος όπως διασώζει ο Ευσέβιος Καισαρείας κήρυξε στον Πόντο, στη Γαλάτια, στη Βιθυνία, στην Καππαδοκία και στην Ασία. Στο βίο του αγίου μάρτυρα Βασιλέα, επισκόπου Αμασειάς (252-322) διασώζεται η τοπική παράδοση, ότι η Αμάσεια ευαγγελίστηκε από τον απόστολο Πέτρο, ο οποίος χειροτόνησε εκεί πρώτο επίσκοπο τον Νικήτιο, και αναφέρεται ότι υπήρχε περιοχή στην Αμάσεια που καλούνταν «Καθέδρα των Αποστόλων». Εξάλλου και η επιστολή του Αποστόλου Πέτρου απευθύνεται «τοις εκλεκτοίς παρεπιδήμοις διασποράς Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ασίας και Βιθυνίας», ενώ από τη Σινώπη καταγόταν οι συνεργάτες του Παύλου Ακύλλας και Πρίσκιλλα. Περί της αρχαιότητας της εκκλησίας της Σινώπης μαρτυρεί και το γεγονός της ύπαρξης εκεί, κατά τις αρχές του 2ου αιώνα, επισκόπου, γιός του οποίου σύμφωνα με τη μαρτυρία του Ιπόλλυτου, ήταν ο γνωστός αιρετικός Μαρκίων, που ταλαιπώρησε έντονα την Εκκλησία κατά τους πρώτους χρόνους της ύπαρξης της.

Πολύ σημαντικές πληροφορίες για τον αρχέγονο χριστιανισμό στον Πόντο λαμβάνουμε από την αλληλογραφία που αναπτύσσει το 113 μ. Χ. ο ρωμαίος διοικητής της Βιθυνίας, Πλίνιος ο νεότερος, με τον ρωμαίο αυτοκράτορα Τραϊανό. Σύμφωνα με τον Πλίνιο οι χριστιανοί προέρχονταν απ' όλες τις κοινωνικές τάξεις, όλες τις ηλικίες και από τα δυο φύλα. Ορισμένοι μάλιστα απ' αυτούς ήταν και Ρωμαίοι πολίτες. Αιτία αυτής της ανταλλαγής των επιστολών ήταν η ταχεία εξάπλωση του χριστιανισμού στις περιοχές του Πόντου, η οποία και ανησύχησε τον Πλίνιο, με αποτέλεσμα να αναγκαστεί να ζητήσει οδηγίες από τον αυτοκράτορα Τραϊανό, για τη στάση που έπρεπε να τηρήσει, απέναντι στους χριστιανούς της περιοχής του. Μεταξύ άλλων σ' αυτή τη σημαντική αλληλογραφία «ότι το μόλυσμα αυτής της δεισιδαιμονίας», όπως αποκαλεί ο ίδιος τον χριστιανισμό, «έχει

εξαπλωθεί, όχι μόνο στις πόλεις, αλλά και στα χωριά και στην ύπαιθρο» και συνεχίζει «τα ιερά» εννοεί τα ειδωλολατρικά «έχουν ερημώσει και σπάνια πια συχνάζουν σ' αυτά άνθρωποι, οι επίσημες θυσίες του κράτους δεν έχουν τελεστεί για πολύ καιρό, και τα πωλούμενα για τις θυσίες ζώα βρίσκουν μόνο πότε-πότε αγοραστές.

Οι μαρτυρίες των εκκλησιαστικών συγγραφέων πιστοποιούν ότι ήδη μέχρι το τέλος του 2ου αιώνα υπήρχε παλιός και ισχυρά εδραιωμένος χριστιανισμός. Απόδειξη δε πως ο Χριστιανισμός στον Πόντο, είχε εδραιωθεί νωρίς, πέρα από τις μαρτυρίες των εκκλησιαστικών συγγραφέων είναι και το γεγονός πως κατά τα τέλη του 2ου αιώνα και συγκεκριμένα το 190 μ. Χ. Συγκλήθηκε σύνοδος όλων των επισκόπων του Πόντου στην Αμάστριδα, στην οποία προΐστατο ο επίσκοπος της πόλης, Πάλμας, ως αρχαιότερος.

Ο καθηγητής της Αρχαίας Ιστορίας στο γερμανικό πανεπιστήμιο του Saarbrucken Werner Eck, γράφει χαρακτηριστικά για την ανάπτυξη του χριστιανισμού τους δυο πρώτους αιώνες: «Μολονότι δεν είναι δυνατό να προσδιοριστούν συγκεκριμένοι αριθμοί, μπορεί ωστόσο να υποστηριχθεί, ότι στο τέλος του 2ου αιώνα μ.Χ. ο χριστιανισμός στο δυτικό τμήμα του κράτους, εκτός από τη Β. Αφρική και τη Ρώμη, είχε διαδοθεί σποραδικά μόνον, ενώ στην Ανατολή, ιδιαίτερα στην Αίγυπτο, τη Συρία, την Καππαδοκία, τον Πόντο-Βιθυνία και την επαρχία Ασίας είχε καταλάβει τόσο ισχυρή θέση, ώστε δεν ήταν πια δυνατό να γίνεται καν σκέψη για εξουδετέρωση και εκρίζωση του. Ο χριστιανισμός της Ανατολής είχε ήδη κριθεί.

Εδώ κρίνεται σκόπιμο να σημειωθεί πως όταν κάνουμε λόγο για εκχριστιανισμό του Πόντου, δεν πρέπει να θεωρούμε ότι υπήρξε απρόσκοπτη διάδοση και σε όλη τη γεωγραφική έκταση της περιοχής. Ο χριστιανισμός αρχικά διαδόθηκε κυρίως στα μεγάλα παράλια κέντρα και την Αμάσεια. Στα ενδότερα και στις μικρές πολίχνες και κώμες, είναι φυσικό, ο χριστιανισμός να έφτασε αργότερα. Άλλωστε και στα μεγάλα κέντρα, ο χριστιανισμός συνυπήρξε τους πρώτους αιώνες και με τις άλλες θρησκευτικές δοξασίες των κατοίκων και δεν επιβλήθηκε διαμιάς.

Επιπλέον, πρέπει να ξεκαθαρίσουμε, πως όταν κάνουμε λόγο για τον χριστιανισμό των πρώτων χρόνων, δεν πρέπει να θεωρούμε ότι είχε αποκρυσταλλωμένη την ορθόδοξη δογματική του διδασκαλία, όπως την γνωρίζουμε σήμερα. Αυτό δεν σημαίνει από την άλλη μεριά, ότι οι διάφορες αυτές θεολογικές τάσεις, όπως ονομάζονται, του αρχέγονου χριστιανισμού, αποτελούσαν απαραίτητα τους πυρήνες των μεταγενέστερων αιρέσεων. Ο λεξικογράφος και ιστορικός της αρχέγονης Εκκλησίας Walter Bauer, στο έργο του *Rechtgläubigkeit und Ketzerei im ältesten Christentum*, (Ορθοδοξία και αίρεση στον αρχέγονο χριστιανισμό), αφού ανέπτυξε διεξοδικά την ανάπτυξη του χριστιανισμού στα μεγάλα μετέπειτα

χριστιανικά κέντρα, όπως την Έδεσσα, την Αίγυπτο, τη Μικρά Ασία, τη Ρώμη και την Κόρινθο, κατέληξε στο συμπέρασμα πως οι περισσότερες χριστιανικές ομάδες, που αργότερα ονομάστηκαν αιρέσεις, στην πραγματικότητα κυριαρχούσαν τόσο γεωγραφικά, όσο και θεολογικά κατά τους δυο ή και τρεις πρώτους μ. Χ. αιώνες. Η μεταγενέστερη Ορθοδοξία που προέκυψε, όπως την γνωρίζουμε σήμερα, ήταν αποτέλεσμα εξέλιξης και ιδεολογικών συγκρούσεων ανάμεσα στις διάφορες τάσεις του αρχικού Χριστιανισμού. Με τον θρίαμβο της τον 3ο και 4ο αιώνα μ.Χ., όλες οι άλλες παραλλαγές καταδικάστηκαν ως αιρέσεις. Αυτό σημαίνει πως μέχρι να καταδικαστούν δεν είχαν το γνώρισμα του εκφυλισμού της αρχικής ορθής πίστης. Με άλλα λόγια στην Καινή Διαθήκη δεν έχουμε ενδείξεις υπάρξεως αιρέσεων με τη σημασία που επικράτησε μεταγενέστερα, αλλά μάλλον θεολογικές τάσεις, με σοβαρές όμως, πολλές φορές επιπτώσεις για την ενότητα της Εκκλησίας. Ο καθηγητής και ιστορικός των αρχαίων χρόνων Δημήτρης Κυρτάτας, εικάζει πως υπάρχουν τόσες λίγες μαρτυρίες (σχεδόν καθόλου) από τους εκκλησιαστικούς πατέρες και ιστορικούς, για την χριστιανική κοινότητα του Πόντου, αν και είναι τόσο πολυάνθρωπη, ακριβώς για τον λόγο ότι η κυρίαρχη τάση του χριστιανισμού στον Πόντο δεν ήταν αυτή που είχε καθιερωθεί στα ορθόδοξα κέντρα. Σημειώνει επίσης, πως αυτός ήταν και ένας από τους λόγους που μπόρεσε να διαδοθεί ευκολότερα στην ύπαιθρο.

Με το πνεύμα αυτό θα πρέπει να κατανοήσουμε αποκλίσεις ή υπερβολικά στοιχεία στον αρχέγονο χριστιανισμό στον Πόντο. Για παράδειγμα κατά τον 2ο μ.Χ. αιώνα, αναπτύχθηκαν σε κάποιες ομάδες, έντονα εσχατολογικά χαρακτηριστικά. Συγκεκριμένα, ο Ιππόλυτος Ρώμης, στο έργο του Λόγος εις τον Δανιήλ, μας παρουσιάζει μια περίπτωση προφητικής υπερβολής, αναφερόμενος γενικά στον Πόντο, χωρίς να κατονομάζει τον τόπο και τον «προφήτη», αν και ο όρος «προεστώς της Εκκλησίας», παραπέμπει σε κάποιον επίσκοπο. Ο συγκεκριμένος λοιπόν «προεστώς» έπεισε την κοινότητα, ότι η ημέρα της κρίσεως θα ερχόταν σε ένα χρόνο. Οι πιστοί του Πόντου όταν άκουσαν από τον πνευματικό τους ηγέτη, ότι πλησίαζε η ημέρα της κρίσεως, άρχισαν να ετοιμάζονται για την επερχόμενη κρίση, σταμάτησαν να παντρεύονται και πολλοί πούλησαν τα κτήματα τους. Πέρασαν λοιπόν ένα χρόνο αναμένοντας προσευχόμενοι. Όταν είδαν ότι το τέλος του κόσμου δεν ερχόταν, επέστρεψαν στα σπίτια τους και πάντρεψαν τις κόρες τους. Όσοι όμως είχαν πουλήσει τα κτήματα τους βρέθηκαν στην ανάγκη να ζητιανεύουν. Τέτοιες αποκλίσεις και υπερβολές δεν πρέπει να θεωρούνται σπάνια φαινόμενα στον αρχέγονο χριστιανισμό.

Κατά τον 3ο αιώνα σημαντική ιεραποστολική δραστηριότητα επέδειξε ο Φαίδιμος επίσκοπος Αμασειάς, ο οποίος χειροτόνησε πολλούς επισκόπους, μεταξύ των οποίων και τον Άγιο Γρηγόριο το θαυματουργό στη Νεοκαισάρεια. Μαζί με τον

Γρηγόριο χειροτονήθηκε από τον Φαίδιμο και ο αδελφός του Αθηνόδωρος, επίσκοπος αρχικά άγνωστης πόλης, ενώ φαίνεται πως μετά διαδέχθηκε τον Φαίδιμο στην επισκοπή της Αμάσειας. Ο Γρηγόριος γεννήθηκε γύρω στο 210 στη Νεοκαισάρεια του Πόντου, από πλούσια και επιφανή οικογένεια. Ως μαθητής του Ωριγένη με την πολύπλευρη ελληνική και θεολογική του παιδεία, κατάφερε να εγκεντρίσει το ελληνικό πνεύμα στο χριστιανισμό, διαδίδοντας παράλληλα το χριστιανισμό στην περιοχή του Πολεμωνιακού Πόντου και ιδρύοντας ισχυρές χριστιανικές κοινότητες. Ουσιαστικά με τον Γρηγόριο τον θαυματουργό, ο οποίος υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους πατέρες της Εκκλησίας, έχουμε τη θεμελίωση και εδραίωση της εκκλησίας στον Πολεμωνιακό Πόντο. Από την εποχή του και εξής ο ελληνισμός και ο χριστιανισμός στον Πόντο, έγιναν σταδιακά δυο συνυφασμένες έννοιες.

Η ιεραποστολική δράση του Γρηγορίου αποτυπώθηκε από τον βιογράφο του Γρηγόριο Νύσσης, με την εξής παροιμιώδη φράση: «δεκαεπτά χριστιανούς βρήκε ο Γρηγόριος στην αρχή της ποιμαντικής του δράσεως, δεκαεπτά εθνικούς άφησε με τον θάνατο του...». Παρά τη δόση υπερβολής που υπάρχει στη διατύπωση, δεν έχουμε λόγο να αμφιβάλουμε για το μέγεθος της επιτυχίας του Γρηγορίου. Εξάλλου, ο Γρηγόριος πολύ νωρίς απέκτησε τη φήμη του θαυματουργού και η Εκκλησία τιμά τη μνήμη του στις 17 Νοεμβρίου. Εν μέσω της δημιουργικής αυτής δράσης του Γρηγορίου Νεοκαισαρείας το έτος 250 ξέσπασε ο διωγμός του Δεκίου. Μόλις πέρασε η μπόρα του διωγμού ο Γρηγόριος φρόντισε να θεσπίσει γιορτές στη μνήμη των μαρτύρων. Κατά το τέλος του 3ου και αρχές του 4ου αιώνα ξέσπασαν οι φοβεροί διωγμοί, αρχικά του Διοκλητιανού (284-305) και έπειτα του Μαξιμιανού (286-305, 307-310), οι οποίοι κράτησαν περίπου δέκα χρόνια.

Ανεξακρίβωτος παραμένει ο αριθμός των θυμάτων εκείνων των φοβερών διωγμών. Γνωστοί σε εμάς μάρτυρες, είναι ο Άγιος Ευγένιος ο πολιούχος της Τραπεζούντας μαζί με τους συναθλητές του Ουαλλερριανό, Κανίδιο και Ακύλα, οι οποίοι γκρέμισαν το ναό του Μίθρα, με συνέπεια να βρουν μαρτυρικό θάνατο από τον δούκα Λυσία. Επίσης ο άγιος Φωκάς από τη Σινώπη, επίσκοπος της πόλης, ο άγιος Θεόδωρος Τήρων της Αμάσειας που μαρτύρησε το 306, ο επίσκοπος Αμάσειας Βασίλειος μαρτύρησε το 317, οι σαρανταπέντε μάρτυρες της Νικόπολης, που σφαγιάστηκαν ομαδικά, οι επτά παρθένες της Αμισού που μαρτύρησαν το 290, οι επτά αδελφοί της Ζύγανας, οι Ευστράτιος, Αυξέντιος και Ευγένιος από τη Ριζούντα και άλλοι πολλοί.

Μεταξύ των πολλών χριστιανών που αναγκάστηκαν να καταφύγουν στα βουνά και στα δάση λόγω των διωγμών ήταν και οι γονείς του Μεγάλου Βασιλείου, οι οποίοι κατέφυγαν στα ποντιακά βουνά επί επτά ολόκληρα χρόνια. Οι Μεγάλοι Καππαδόκες

πατέρες Μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος Νύσσης και Γρηγόριος ο Θεολόγος είχαν ιδιαίτερη σχέση, τόσο με τον Πόντο, όσο και με τον Γρηγόριο τον θαυματουργό. Εξάλλου, το 364/5 ο Μέγας Βασίλειος πρωτοστάτησε σε σύνοδο των Εκκλησιών του Πόντου, που έγινε στα Ζήλα. Σε πολλές επιστολές του Μεγάλου Βασιλείου διαφαίνεται ο θαυμασμός και ο σεβασμός που έτρεφε για τον άγιο Γρηγόριο, καθώς και η οικειότητα που αισθάνεται με τον Πόντο. Ο ίδιος σημειώνει μάλιστα πως όσα του έμαθε η γιαγιά του Μακρίνα, τα είχε διδαχθεί από τον άγιο Γρηγόριο Νεοκαισαρείας, μάλιστα σ' ένα λόγο του όπου καταγράφει τα πνευματικά του χαρίσματα και την χάρη των θαυμάτων του Γρηγορίου γράφει πως «δεύτερος Μωϋσῆς παρ' αὐτῶν τῶν ἔχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀνηγορεύετο».

Η αγάπη του Μεγάλου Βασιλείου για τον Πόντο και των υπολοίπων μεγάλων Καππαδοκῶν πατέρων σχετίζεται και με την παραμονή και την άσκηση για κάποιο διάστημα της ζωῆς τους στην ευρύτερη περιοχή του Πόντου, όπου και διαμόρφωσαν τους μοναστικούς κανόνες. Τόσο πολύ μάλιστα καρποφόρησε το μοναχικό ρεύμα που δημιουργήθηκε στον Πόντο, με αποτέλεσμα πολύ νωρίς να περάσουμε από τον απλό αναχωρητισμό στην ίδρυση οργανωμένων μοναστηριῶν και στην κοινοβιακή ζωή. Ὅπως διασώζει η παράδοση η φημισμένη Μονή του Αγίου Ιωάννη Βαζελώνα στη Ματσούκα του Πόντου είχε ἤδη χτιστεί κατά τον 3ο αἰώνα (270 μ.Χ.) και λίγο αργότερα το 386 η Μονή της Παναγίας Σουμελά, ενώ αργότερα το 752 χτίστηκε και η τρίτη μεγάλη πατριαρχική μονή του Πόντου, η Μονή του Αγίου Γεωργίου Περιστερεώτα.

Τους διωγμούς ακολούθησε η αναγνώριση της χριστιανικῆς θρησκείας από το Μέγα Κωνσταντίνο. Ἦδη κατά την σύγκλιση της Α΄ Οικουμενικῆς Συνόδου που πραγματοποιήθηκε το 325 στη Νίκαια, ο χριστιανισμός στον Πόντο ἦταν τόσο στέρεα εδραιωμένος και αναγνωρισμένος, ὥστε συμμετείχαν στη Σύνοδο ο ἐπίσκοπος Τραπεζούντας Δόμνος, μαζί με ἄλλους πέντε ἐπισκόπους ἐκκλησιῶν του Πόντου, και συγκεκριμένα της Αμάσειας, των Κομάνων, των Ζήλων, της Νεοκαισάρειας και της Πιτυούντας.

Σήμερα λοιπόν που θυμόμαστε ὅλη αὐτή την πορεία της Ὁρθοδοξίας στον Πόντο, οφείλουμε να αποδώσουμε τιμές σε ὅλους ἐκείνους τους πατέρες της Ἐκκλησίας που εργάστηκαν με αυτοθυσία ὥστε να διαδοθεῖ ἐκεῖ το χριστιανικό μήνυμα. Ποιά εἶναι ὁμως ἡ πραγματική τιμή για ἕναν ἅγιο της Ἐκκλησίας μας ὅπως ἦταν ο θεμελιωτής του χριστιανισμοῦ στον Πόντο, Ἅγιος Γρηγόριος Νεοκαισαρείας; Εἶναι ἡ μίμηση του Αγίου. Εἶναι ὅταν ιδιαίτερα σε δύσκολες περιόδους, ὅπως οἱ τωρινές, εἴμαστε ἔτοιμοι καθημερινῶς να ἐξυψωθούμε στο ὕψος των προτύπων. Τέτοια πρότυπα χρειαζόμαστε και σήμερα, πρότυπα αἰσιοσύνης, για να καταφέρουμε να ξεπεράσουμε τους σκοπέλους που ἔθεσε στην κοινωνία, ἡ προτεραιότητα της

οικονομίας, ως αυταξίας.

Εν κατακλείδι, αξίζει να σημειωθεί ότι χάνοντας τον Πόντο και ευρύτερα τη Μικρά Ασία δεν χάσαμε μόνο μια πατρίδα του οικουμενικού ελληνισμού, χάσαμε και μια πατρίδα αγιοτόκο με σημαντική θεολογική παραγωγή. Συνεπώς με την απώλεια της δεν φτώχυνε μόνο ο ελληνισμός, αλλά φτώχυνε και η ορθόδοξη Εκκλησία.

Πηγή: epontos.blogspot.gr